

O METROPOLĂ A DANSULUI

convorbire cu Gabriel Negry, realizată de LIANA TUGEARU

Gabriel Negry, dansator, coregraf, coreolog și ulterior regizor de teatru, face parte dintre pionierii dansului cult românesc. În anii '30, reunea în sălile de spectacol, la recitalurile sale, personalități de seamă ale culturii românești, precum Ion Marin Sadoveanu, Mircea Eliade, Mihail Sebastian, Mircea Vulcănescu, Ionel Jianu și încă mulți alții, cum povestește, în *Jurnalul* său, Petru Comarnescu. Fire generoasă, dorind nu numai propria afirmare, ci și afirmarea dansului din țara sa, Gabriel Negry a dus o activitate complexă în cadrul Arhivelor Internaționale ale Dansului, cu sediul la Paris, primind din partea acestei instituții două premii: unul în 1937, pentru întreaga sa activitate artistică, și altul în 1938, pentru organizarea unei secțiuni a dansului din România, în cadrul respectivei instituții internaționale. Dorind să dea îmbold cercetării în domeniul artei coregrafice, a înființat la București o filială a Asociației Internaționale a Dansului, care a funcționat între 1935 și 1940, și a scris două cărți de specialitate: *Dansul* (1940) și *Memoria dansului* (1986).

Concentrându-și apoi energiile creatoare în domeniul artei teatrale, a luat parte la ctitorirea Teatrului Tineretului din Piatra Neamț, unde a fost regizor între 1960 și 1974.

Actualmente este președinte de onoare al Comitetului Național al Dansului din România, afiliat Consiliului Internațional al Dansului din cadrul UNESCO, instituție la a cărei invitație a făcut, de curând, o călătorie în Franța.

- Stimate domnule Gabriel Negry, v-ați întors de curind de la Paris, orașul în care ați dansat, ați studiat și ați lucrat (în cadrul Arhivelor Internaționale ale Dansului) în anii '30, orașul în care a luat ființă prima Academie de Dans din lume, sub Regele Soare, orașul care, în 1937, onora dansul în cadrul celei mai prestigioase dintre instituțiile sale de cultură, Sorbona. De astă dată vi s-a părut că Parisul este la fel de preocupat și tot atât de generos cu arta dansului, pe care o iubiți de o viață?

- Da, toate demersurile culturale legate de arta coregrafică fac astăzi din Paris o metropolă europeană a dansului. Prin acest oraș se perindă valori coregrafice cu pondere mondială, de pe întreg globul, care te întâmpină pe toate scenele și, în același timp, conjugarea tuturor artelor în acest spațiu parizian produce o forță spirituală imensă, care tutelează orice activitate.

- Cum v-ați împărțit timpul dedicat dansului?

- L-am împărțit între spectacole și contacte cu instituțiile de cultură care susțin dansul. Primul contact a fost cu forul nostru tutelar de pe lângă UNESCO, Consiliul Internațional al Dansului. Am fost deosebit de încântat de consistența dialogului purtat acolo, în urma căruia am conchis că România este așteptată să-și facă cunoscute creațiile sale din domeniul artei dansului. Apoi audiența la ambasadorul României la UNESCO, domnul Dan Hăulică, mi-a prilejuit o îndelungă conversație și a deschis perspective promițătoare. De asemenea, m-am bucurat de atenția ce mi s-a acordat de către reprezentanții Departamentului dansului din cadrul Ministerului Culturii și din cadrul Ministerului de Externe, care îmi propun să continue schimbările culturale cu România în domeniul dansului.

- Rețin din cele relatate de dumneavoastră că, în timp ce în Ministerul Culturii din România nu mai există, în acest moment, nici un consilier de specialitate pentru problemele dansului, fiind în discuție reînființarea unui post cu acest profil, în Franța există, atât la Ministerul Culturii, cât și la Ministerul de Externe, câte un întreg Departament al dansului care se ocupă de problemele

specifice acestei bresle. Dar ce ne puteți spune despre spectacolele văzute?

- Mai întâi țin să subliniez mulțimea de genuri coreice existente astăzi în Franța, dintre care o parte au fost prezente și pe scenele noastre, în stagiunea 1991-1992, în cadrul unor turnee organizate sub genericul *La danse en voyage*. Toate aceste spectacole se încadrează unor tendințe și modalități de expresie ce aparțin "dansului nou". Chiar și Opéra Garnier, alături de repertoriul clasic și de unele transpuneri ale acestuia în viziuni contemporane, invită companii care aparțin noului val.

Dintre baleturile clasice am revăzut, la Opéra Bastille, *Lacul lebedelor*, în versiunea coregrafică a lui Vladimir Bourmeister, cu un decor realizat de japonezul Tomo Mohri și foarte interesante costume create de Roberto Plate. Am asistat, de asemenea, în frumoasa sală de la UNESCO, la un spectacol intitulat *Maratonul dansului*, deoarece participau 19 companii (precum Azimut de Saint-Nazaire de la Loire), asociații (ca aceea intitulată *Au coeur de la danse* din Brest C.R. Bretagne) și ateliere (ca École de danse Atelier chorégraphique de L'Hay-les-Roses din Ile-de-France). Timp de patru ore am putut urmări, cu emoție, mulțimea acestor formații, care s-au dezvoltat nu numai la Paris, ci și pe întreg cuprinsul Franței.

- Care vi s-a părut a fi acum nivelul coreologiei în Franța?

② Dans contemporan spaniol la Centrul Pompidou

- Știința cercetării coregrafice s-a dezvoltat foarte mult. Au apărut o serie de asociații, cum este Centrul European Coregrafic de la Abbaye des Prémontrés, în al cărui comitet de conducere este și coregraful nostru Raluca Ianegic. În acest domeniu vom crea și în cadrul Comitetului Național al Dansului din România un "laborator coregrafic" unde se vor dezvolta aspectele teoretice ale artei dansului,

lucru absolut necesar, deoarece sîntem încredințați că la finele acestui secol se va scrie o nouă istorie a artei coregrafice, după alte criterii decît s-a făcut pînă acum.

- Înainte de a vă pune ultima întrebare, domnule Negry, voi cita din nou un pasaj din Jurnalul lui Petru Comarnescu, din octombrie 1934, care se referă la dumneavoastră: "Recitalul de la Operă, dat de Gabriel, a avut mare succes. Ioana Basarab a făcut costumele, Orchestra simfonică condusă de Rogalski... O sală aleasă, plină pînă la refuz. Succesul cel mare l-a obținut cu Tris-tan, secondat de Alexandrina von Silbernagel. Prefer

Faunul, Floarea nesticăciunii, Simfonia dansului și Oda mîinilor unde mîșcările erau ca de pasăre și au făcut pe mulți să plîngă".

Cum întrevade dansatorul și coregraful novator de atunci, mai ales după această călătorie în Franța, evoluția dansului cult românesc?

- Sper că valorile autentice ale coregrafiei românești - căci ele există -, ieșite din unilateritatea oficial susținută a trecutului prin confluențele continentale astăzi posibile, vor putea fi apreciate ca o voce aparte în acest mare flux al lumii coregrafice actuale.

AMURGUL ZEULUI

La 6 ianuarie 1993 se stingea din viață la Paris, victimă a SIDA, Rudolf Noreev, supranumit "zeul dansului". Mezinul și singurul fiu al unei familii cu patru copii, "Rudi" se născuse în 1939 la Ufa, oraș industrial din Urali. "O să vezi, surioară, într-o zi o să ajung un mare dansator, cel mai mare dansator din lume", se pare că ar fi spus, după ce a văzut, la 6 ani, primul spectacol de balet. Și, contrazicînd prorociile sumbre ale tatălui său, militar aspru ("Vei sfîrși alcoolic la 40 de ani!"), s-a ținut de cuvînt. Abia trecuse de 20 de ani și ajunsese solist al faimosului Teatru de Operă și Balet "Kirov" din Leningrad cu al cărui ansamblu face un turneu triumfal la Paris, în 1961. Sărbătorit de întreaga lume artistică a capitalei franceze, îmbătat de succes și fascinat de strălucirea Vestului, Noreev "cutează" să încalce consemnele: lese noaptea din hotel și cutreieră, împreună cu noile sale cunoștințe, străzile, restaurantele, barurile... Nu fără urmări: pe aeroportul Le Bourget, în

timp ce toată trupa așteaptă îmbarcarea în avionul spre Londra, unde avea să continue turneul, lui - singurul - "organizatorii" sovietici îi înmînează un bilet cu destinația Moscova. Explicația: l s-a îmbolnăvit mama... "Nu voi mai dansa niciodată! Or să mă trimită în Siberia!" se plînge Noreev, disperat, unui amic francez venit să-l conducă și care nu știe ce să creadă. "Dacă nu mă salvezi, mă sinucid!" continuă dansatorul, scoînd din buzunar un mic pumnal primit ca amintire. Încă neîncrezător, francezul pleacă și se întoarce însoțit de un polițist căruia Noreev îl sare în brațe strigînd: "Vreau să fiu liber!". Marea cotitură se produsese. Ceea ce nu înseamnă că viața proaspătului transfug va fi prea ușoară. De dragul păstrării bunelor relații cu U.R.S.S., accesul la Opera din Paris îl este oprit. Abia după o serie de peregrinări izbutește să se angajeze la Covent Garden din Londra, sub oblăduirea stelei baletului englez de-atunci, Margot Fonteyn. Cu ea va forma, vreme de cincisprezece ani, cel mai renumit și mai aclamat cuplu din dansul mondial: la premiera din 1965 cu Lacul lebedelor, în coregrafia și regia lui Noreev, cei doi vor fi chemați la rampă, de-a lungul reprezentației, de 89 de ori! După moartea marii balerine, rătăcirile prin lume vor reîncepe. Reușește să pătrundă la Opera din Paris abia în 1983. Aici va rămîne timp de șase ani; vor fi însă ani agitați și nu prea rodnici, bîntuiți de animozități, neînțelegeri, cabale, iar plecarea, în 1989, va fi, de fapt, o ruptură. Nemaiputînd dansa, neputînd, totodată, renunța la contactul viu cu publicul, Noreev încearcă să se "recallfice" ca dirijor. Este însă doar o amăgire, ce va sfîrși, de altfel, peste nu multă vreme. În toamna lui '92, boala se dezlănțuie. Ca un tîrziu gest reparator, Opera din Paris începe în trombă repetițiile la Baiadera - baletul ce-l făcuse faimos pe tînărul bașkir cu 30 de ani în urmă -, acum în versiunea coregrafică, originală, a lui Noreev. "Zeul dansului" urma să apară la final în fața cortinei, într-un fotoliu cu roțile, în mijlocul ansamblului. Proiectata sărbătorire, atît de tristă în fond, n-a mai avut însă loc. Amurgul se grăbise să pogoare...

Reproducem fragmente din ultimul interviu al lui Rudolf Noreev, acordat ziaristei Martine Planells de la săptămînalul parizian "L'Événement du Jeudi" în octombrie anul trecut.

- Ce sfaturi i-ați da unui tînăr dansator?
- I-aș spune: dacă poți trăi fără dans, oprește-te imediat. I-aș spune că trebuie să-și pună în joc întregul trup și întregul suflet. În fine, i-aș sfătui să se lase devorat de rol. (...)
- Dumneavoastră de ce dansați?
- Eu nu pot trăi altfel. Am spus întotdeauna că sînt prizonierul propriului meu talent. Pentru mine a fost o datorie să dezvolt și să cinstesc acest dar pe care l-am primit.
- Prima dată ați intrat într-un teatru la Ufa...
- Aveam șase ani. Mi-aduc aminte de teatrul din Ufa,

Noreev într-o celebră fotografie

a lui Richard Avedon